

Stvar je resna:

6	4	66
6	4	66
6	4	66 (se ponovi še petkrat)

(Poezija v Tribuni)

Stvar je resnejša:

7	5	77
7	5	77
7	5	77 (se ponovi še šestkrat)

Spesnil Antikronist

PISMO UREDNIKU

Tovariš urednik,

kako obupno izgubljen je ves trud v obrambo krivih — ne samo »pomanjkljivih« in torej popravljivih — spominov R. Golouha, izpričujejo sredstva, po kakršnih mora s stvarno kritiko prizadeti pisec segati, da bi napravil vtis nekakšne »obrambe«: Kar po vrsti izkrioljja ali zavija moje besede in zamegljuje zastavljena vprašanja, kolikor se mimo tega ne zateka k argumentom ad hominem s področja »stilistike«, kakor da bi mogla katera koli slabost mojega sloga kaj pomagati do veljave njegovim tako katastrofalno zavoženim psevdospominom. Naj vendarle opozorim na pravo naravo njegovih psevdopolemičnih prijemov, čeprav so jo najbrže prepoznali prav vsi bralci tudi pri le bežnem branju njegovega hrupnega poskusa obrambe.

Naj začnem pri pripisu, ki se deloma razlikuje od poglavitnega dela njegovega pisanja, ker posveča pozornost nekim zgodovinskim vprašanjem.

Drugje razpravljam ali bom še razpravljal o obeh velikih vprašanjih, ki sta v središču tega pripisa: o — nad sleherni doom izkazani — krindi šestojanuarske diktature tudi glede hrvaškega separatizma in o političnem pomenu narodnjaškega ukrepanja v prid pospešeni italijanski zasedbi Trsta jeseni 1918.

Ne da bi tu segel kaj na področje tistih »objektivnih zgodovinskih dejstev«, iz katerih izoaja Golouh »nerealnost« Tumove zamisli o revolucionarnem nastopu italijansko-slovenskega delavstva v Trstu proti italijanskemu in slovenskemu meščanstvu in njihovim načrtom glede Trsta leta 1918, se hočem dotakniti le najnovejše Golouhove formulacije starega bosega očitanja Tumi, češ da je bil vloga potovanja s torpedovko v Benetke krivo prikazal. Zdaj je to očitaje izrazil takole: »Zamerim mu (Tumi) še danes, da je v trenutku osebne užaljenosti raztrosil v svet, da so tržaški slovenski nacionalni krogi šli v Benetke, da bi .pospešili«, kot piše Kermavner, zasedbo Trsta po italijanskih četah.« Niti Tuma niti kdor koli na svetu ni nikdar »očital« tržaškim narodnjakom, »da bi si želeli čimprej v meje Italije«, in vendar je to — sit venia verbo! — bedarijo o takšnem očitaniu vnesel črno na belo v svoje razpravljanje Golouh zato, da bi zameglil zadevo! Niti Tumi niti komur koli drugemu tudi ni bilo treba, da bi kar koli »raztrosili v svet« o pospešitvi italijanske zasedbe Trsta s potovanjem torpedovke v Benetke, ker so tisti, ki so to potovanje priredili, sami razglasili svetu, po kakšno pomoč so šli, in je tudi ves svet

videl, kakšno pomoč so pripeljali na rušilcu »Audace« in drugih ladjah italijanske mornarice, ki bi brez njihovega obiska v Benetkah ne mogle najti poti med morskimi polji v Jadranskem morju do tržaškega pristanišča. Od tega dejstva — o katerem je Tuma govoril in pisal z obsojanjem — ne more prav nič odvoziti vse poudarjanje nekih, za potek vse zadeve čisto nebitvenih podatkov o izjavah posameznih članov deputacije tržaškega »odborna za javni blagor« v Benetkah: kako je italijanski nacionalec Samaia s poudarkom zaprosil za italijansko zasedbo, socialist Callini za antantno ali italijansko v imenu antante in dr. Ferfolja za antantno, a vendar tudi za italijansko, če Italija, ki je spadala v antanto, dobi od nje nalogo!

Vse drugo je zameglevanje te zadeve!

V pripisu se Golouh spreneveda, zakaj sem ga potipal po njegovi — v spominih zatemnjeni — prvi pošolski mladosti, kakor da po nepotrebnem vtikom nos v njegovo »osebno življenje«, ki ga je v svoji skromnosti v spominih zanemaril! Zastavil sem bil to vprašanje iz dveh razlogov: 1) ker se je Golouh hudo neskrupulozno in po krivem izločal iz vrst delavcev-samoukov ter se nelepo povzdigoval nadnje, in 2) ker je krivo dolžil Tuma, češ da mu je bil tisto mladost nekaj ponižal, in da mu je posebej pripisal neki pošten poklic.

In prav to pošolsko mladost, za katero gre — tisto, preden se je bil izpostavljal z nekim anarhističnim nastopom v svojem 18. letu (1905) prvemu policijskemu pregonu — je zdaj Golouh utopil v plohi besed o nekih priložnostnih delavskih zaposlitvah v času, ko je bil preganjan anarhist, in o svoji zaposlitvi pri delavskih zadrugah, ko je bil že prešel med socialiste. Nekaj bo sicer mogel »pikoloovski« raziskovalec — drugačnega raziskovalca si Golouh ne more zamisliti! — izluščiti iz njegovih poudarkov, češ da »se do pomočnika (tj. izučnega v kateri koli obrti) ni nikoli povzpela«, namreč sklep, da je pač še kot vajenec zapustil stroko, ki so mu jo vedeli »prisojati« na temelju njegovih lastnih podatkov najbližji mu tržaški sodrug — ne samo Tuma!

Golouhu sem »zameril« njegovo »kritično sodbo o samoukih« v imenu tistih delavskih samoukov, nad katere se je bil s svojo pavšalno »kritično sodbo« o njih tako povzdignil potem, ko je sebe izločil iz njihovih vrst. Zdaj, ko sem ga zaradi tega prijel, skuša zadevo tako obrniti, kakor da takšne sodbe ne bi bilo v njegovih spominih in kakor da je bil takrat, ko se je spravljal nad samouke, katerih »vrline« je bil nekje poudaril Tuma, mislil enako kritično o »kvaražugonih (?) med samouki in intelektualci« — z izjemo o samem sebi seveda!

Nebrzdano se znaša nad mojimi »strastnimi pikolovstvom«, ki je odkrilo toliko — ne pik, marveč — zamazanih in poteptanih zgodovinskih resnic v njegovih spominih, in v paroksizmu besa me razgláša kar za — nečloveškega, češ da je v meni ostalo samo še toliko »iskre človeškega«, kolikor sem mu priznal razgledanosti in — s Tumo — »izredne talentiranosti«! Celotno »človeštvo« bi mi priznal seveda samo v primeru, če ne bi bil nikoli zanikal skladnosti njegovih spominov z dejstvi itd.

Golouha je hudo vznemirila že napoved, da bom o priliki pokazal, kako se njegova pripoved o nekem njegovem pismu iz Pariza Valentinu Pittoniju z vsebino, kakor je povzeta v nekem sporočilu tržaškega guvernerja rimski vladi in pripisana nekemu »Gollobu« (ki ga je treba baje poenačiti z Golouhom), »ne da in ne da dobro uskladiti iz dejstvenimi okolnostmi tistega časa«. Ko še ne pozna vsebine mojih dvomov v zvezi s tem sporočilom in z zatrje-

vanim Golouhovim pismom — zdaj ne več Pittoniju, ampak »izvršnemu odboru socialistične stranke v Trstu«, kateremu Pittoni takrat že nekaj časa ni več pripadal, na kar sem opozoril — skuša pričakovano razčlemba te zadeve že onaprej zadeti s puhlo zafrkacijo, češ da bom »naposled utegnel podvomiti celo o njegovem bivanju«. Kjer ni stvarnih argumentov, pridejo prav tudi takšne puhlice, ki se že pred sleherno kritiko same od sebe razkadijo v nič.

Ko prehajam od pripisa k prvemu delu Golouhove obrambe, naj začnem pri njegovi preformulaciji moje dovolj kritične sodbe, da »približna (prva) polovica (njegove) knjige... lahko obvelja kot delno prispevanje k spoznavanju dogajanja ob omejitvi, da so ji »potrebni prav številni popravki ne samo v podrobnostih, marveč tudi bistvene spopolnitve«. To mojo sodbo je Golouh »prevedel« sebi v prid v besede, češ da »priznavam dobri polovici njegove knjige veljavo«, in se za to tako pridobljeno »polovično priznanje« zahvaljuje — počaščen, da bom nemara ob njegovi knjigi »dosegel opombarski rekord«. In tu je svojim spominom odlično se prilagajočo oznako »dezinformatorski rekord« prenesel k mojemu »opombarskemu rekordu«, ko mi doslej še niti najmanjše dezinformacije ni mogel oponesti!

V prvem stavku njegove obrambe je kar doojno zavijanje: 1. Nikjer si nisem in si tudi ne bom »prizadeval dokazati, da so njegovi spomini pomanjkljivi, ker ne upoštevajo vseh (še to povrhu!) zgodovinskih dogajanj, ker niso celoten »zgodovinarski prikaz« — tako preobrača Golouh moje opozorilo, da bo v njih pogrešal vrsto poglavitnih zadev, kdor bo upal najti v njih — »panoramno političnih bojev slovenskega naroda«, obljubljanu v krivem podnaslovu! 2. Ko sem poudaril, da »memoarskega pisanja ne gre meriti z merilom za zgodovinske prikaze«, sem tudi še opozoril, da je razlikovati med nesolidnimi spomini in pa — »solidnimi spomini«, v katerih se — za razliko od zgodovinskih prikazov — sicer tudi »uveljavlja piščev spominski koncept«, vendar brez »spominskih premikov« v velikem in ne da bi v njih mrgoleče »spominske zmote onemogočale bralcu, da bi se v prikazovanem dogajanju prav znašel«. To je pridržano nesolidnim spominom, kakršnih žalosten zgled so Golouhovi — prav ostrašilen zgled, kako spominov ne gre pisati! To razlikovanje med dvema vrstama spominov je Golouh izbrisal, da bi mi mogel prav v začetku svojega prvega stavka očitati, češ da v nasprotju z lastnim vodilom njegove »spomine merim z merilom za zgodovinske prikaze«, ko proti njegovim maličenjem obnavljam pravo podobo dogajanja iz spoštovanja do zgodovinske resnice sploh in posebej v novejši zgodovini slovenskega naroda in njegovega — revolucionarnega in drugega — delavskega gibanja. Golouhovo maličenje me je res bolelo ali me — po Golouhovem — »skeli« in me še bo, dokler ne bom ocenil, da sem pravo zgodovinsko podobo obnovil.

Spričo tega, da sem moral označiti čisto določeno Golouhovo pisanje — ki sem ga tudi navedel, da me je bralec lahko kontroliral — kot primer »plitve časnikarščine« (to oznako bi bil tudi lahko stopnjeval v — »najbolj plitvo« — vključno za njegovo krajcarsko »primerjavo takratnih političnih razmer na Slovenskem z razmerami v Bukovini«, ki jo zdaj opravičuje, češ da naj bi bilo splošno znano, da je Bukovina baje bila »na najnižji stopnji v monarhiji«), ga je v silni žeji po hvali zaneslo k samohvalnemu vzdigovanju svojega »z drobnarijami (= z dejstvi) neobremenjenega, jasnega in preglednega načina mišljenja in razlaganja« (in na koncu še svojega »jasnega, preglednega načina mišljenja in razlaganja«). K tej samohvali, kateri se prilega znani domači

pregovor, naj zapišem v posnemanju njegove manire duhovičenja: Spričo nevarnosti, da bi se šolniki zdaj začeli puliti, kdo bo več tako zglednih odstavkov iz njegovih spominov uvrstil v čitanke, je tem bolj potrebna stvarna ali — kakor jo on označuje — »pikolovska« kritika v teh spominih mrgolečih zmot, da bi se jim mogli ti šolniki ogniti in da bi dosegli aprobacijo tistih čitank tudi od zgodovinarjev ali »pikolovcev«!

Ko sem mimogrede zapisal, da je v spominih »manj pomembno nacionalistično delavsko organizacijo« vsaj omenil kot »žolto« z opozorilom na njene najslabše strani«, sem le dopustil možnost, da bi se morebiti dalo povedati tudi še kaj ugodnega o tej organizaciji, ki se je bila ustanovila in razvila v okoliu tistega »narodnega gibanja v Trstu«, za katero je Golouh poleg nekaj — premalo — kritičnih našel tudi tople priznavalne besede (str. 50). Ne vem, kaj je Golouha tu moglo razdražiti — bržčas moja pripomba, da so se tudi neki ostanki slovenskih narodnih socialistov »v letu 1941 vključili v vsenarodno osvobodilno gibanje« — da je začel obračati moje negrajalne besede, češ da mi »tudi to ni po volji«, ker je bil omenil stavkolomstvo tiste tržaške delavske organizacije, o čemer sploh nisem črnil besedice, da »se zgražam (?!«, ker jo imenuje »žolto«, čeprav k tej oznaki nisem pristoil nobene ocene, in mi kar naprej, tj. še z vprašanjem, ali naj bi »jo mar označil za razredno in revolucionarno«, podtika tuje mi misli, povrhu pa me opominja, da »bi moral najprej sam lepo urediti svoje (?!) misli in šele nato spregovoriti«!

Zdaj popravlja hudo vrzel svoje »panorame« z desetimi vrstami samih priznanj krščanskim socialistom, ki jih v spominih sploh ni omenil: k moji kritični ugotovitvi te vrzeli pa pristoja čudno vprašanje — bržčas me tu meri po sebi — »komu (?!) se hočem prikupiti, ko mu tako besno (?!) očitam, da »brše« vse (!) politične stranke in vsa gibanja, ker motijo njegov »spominski svet«.

Na vprašanje: »Le zakaj bi te stranke motile moj svet?« naj si sam odgovori, ko bo prej premislil, zakaj še venomer piše le o »skupnem nastopu vsega delavstva — komunističnega in socialističnega«, kakršnega pa ni bilo pri nobenih ljubljanskih občinskih volitvah, ko sem ga vendar opozoril na dejstvo takratne »klerokomunistične« volilne koalicije, imenovane »Zveza delovnega ljudstva«, v kateri so bili poleg komunistov in socialistov tudi krščanski socialisti; če ga tista — zanj pač »preširoka« — »enotna fronta ljubljanskega delavstva« ne bi motila, bi jo vendar omenil, ne pa zapisal, da »vse, kar navaja dr. Kermauner« v tej zvezi, »sodi v kroniko tega... pojava (ki ga je kar zamenjal z drugačnim pojavom, kakršnega ni bilo!), nikakor pa ne v knjigo spominov«! Takšnim knjigam kar naprej prilašča pravico, da ne upoštevajo dejstev, ali — z drugimi besedami — prilašča njihovim piscem pravico, da se izžoljajo v poljubno neresničnem svetu, ne da bi jih kdo smel zaradi tega prijeli.

Prijel sem ga, ker je z anarhistično frazeologijo »spravil v absurd« pojem revolucijarnosti, ko je uporabil čisto anarhističen izraz »direktna akcija«, ki so ga komunisti vselej zavračali, in jo je bližje opredelil kar »s petrolejem in dinamitom ter s karabinkami na barikadah«! Zdaj si upa ugovarjati, da to ni nikakšno »sipanje anarhističnih fraz«, in mi očitati po vrsti — »absurdnost«, »pikološki način mišljenja« in »pristranost«, ter se sklicuje na pristno anarhistični letak iz časa Franceta Železnikarja, kakor da bi zaradi tega letaka

— ki mu Železnikar nemara sploh ni bil avtor — anarhistična frazeologija »z dinamitom in petrolejem« ne bila anarhistična! Kje je le sled kakšne logike v tej »obrambi«? Povrhu me še poprašuje, kako da nisem z njim »istega mnenja« o upravičenosti »uporniškega razpoloženja« delavstva v takratni stiski, kakor da bi moral v tem primeru biti za njegovo anarhistično frazeologijo, ne pa za — Golouhu sploh neznano — »revolucionarno perspektivo KP na daljši rok«, na katero sem ga opozoril.

Če zdaj sooje primešanje socialistov k Vulčevi organizaciji boja proti »orjuni« umika, naj bi se pri tem ne spravljal nad mojo kritiko, s katero sem le obnovil pravo podobo takratnega dogajanja in različnih vlog revolucionarnega in reformističnega delavskega gibanja pri nas.

Na drugem mestu sem že moral opozoriti, da je Golouhovih spominskih zapiskov za okroglih 400 strani, mojih recenzijskih strani pa doslej za manj ko desetino njegove knjige. In na tako majhnem prostoru naj bi bil izčrpal vsa poglavja knjige, spravil na dan vse neštete izbrise, spominske premike in druge zmotne, povrhu pa še priznavalno opisal mesta v knjigi, ki se v Golouhovem spominskem svetu niso obremenila z zmotami! Golouh vsaj meni, da mi zaradi tega lahko očita »neženirano brisanje« ne vem česa vsega v njegovih spominih, kakor da bi bil kritik dolžan bodisi molčati ali pa povedati vse hkrati!

Med »nelepe« besede moje »izmalicene slovenščine« šteje neprijetne mu izraze »izbris«, »brisanje« in »negodnost za natis«!

V Golouhovem spominskem svetu ima Ciril Štukelj le nezaten pomen v slovenskem socialističnem časnikarstvu in revijstvu: kolikor manj pomemben je Štukelj, toliko večja je Golouhova pomembnost! Kar se revijstva tiče, naj znova poudarim, da je Štukelj revijo »Svobodo« leta 1929 oživel in »ji dal tisti specifični socialistično marksistični značaj«, jo urejal prvih sedem let in po enoletnem presledku leta 1936, ko jo je prevzel Golouh, še nadaljnja tri leta kot »Vzajemno Svobodo«. Teh skupaj deset let Štukljevega urejanja mi ni treba prav nič dodatno dokazovati ali se sklicevati na določene še živeče sodelance »Svobode« proti čisto meglenemu neopredeljenemu Golouhovemu ugovarjanju, češ da »so tudi 'Svobodo' urejevali (v teh desetih letih) drugi«: prav tako bi Golouh niti ne mogel začeti dokazovati svoje trditve, češ da »je bilo Štukljevo sodelovanje pri tej reviji hudo skromno«. Ko je tako skrčil nemajhno Štukljevo pomembnost za reformistično revijstvo, ki bi bilo brez Štuklja prav huda sirota, pa je Golouh pripisal svojim uvodnikom v času enoletnega urejanja »Svobode« v letu 1936 tolikšen »neenodnevenc« pomen, da so mogli še »leta 1941 po sklepu OF (!) služiti njenim članom kot študijski material v zvezi z nekaterimi aktualnimi vprašanji tistega časa«! Kdor bi le še malo dovil o velikanski oddaljenosti Golouhovega spominskega sveta od resničnosti, naj si gre ogledat tiste uvodnike, pisane v antifasističnem in ljudskofrontovskem duhu zahodnega socializma: in če bo vzel v roke še naslednje tri letnike »Vzajemne Svobode«, se bo lahko prepričal tudi, da pod obnovenim Štukljevim uredništvom revija ni nič bolj »zvodenela«, kolikor je bila — »zvodenela« ali pa ne — pod enoletnim Golouhovim!

Golouh je prav zgledno pikolovsko prepisal iz Šlebingerjevega seznama slovenskih časnikov vse odgovorne urednike in izdajatelje lista »Delavca« od začetka njegovega izhajanja v letu 1914 dalje, a poraba šestih vrst v ta namen bi imela v okviru njegovega zaprašanja, češ »da je vse«, kar sem napisal

o Štuklju. »povečini zgrešeno«, smisel le, če med tistimi uredniki ne bi bil našel in navedel tudi Štuklja!

A obrnimo se nazaj v kritično leto 1925, konec katerega je bil Štukelj zapustil KP in šel med reformiste delat družbo med drugimi tudi Golouhu. Pri ustanavljanju »Centralnega delavskega sveta«, ki je v drugi polovici tistega leta pripravljala izdajanje dnevnika »Delavske politike«, Štuklja še ni bilo zraven; ker ničesar podobnega nisem trdil, odpade Golouhovo pisanje, češ da je takšna »domneva popolnoma zgrešena«. Zapisal pa sem, da je Štuklja »še kot voditelja KP zaneslo prav v osredje vodilnega socialističnega kroga«, tj. v bližino tistih, ki so bili pripravili izdajanje »Delavske politike« s 1. januarjem 1926. Znano je, da se mu je vodilni socialistični krog za prav »mojstrsko« izvedeno trenutno razbitje slovenskih komunističnih delavskih vrst izkazal zelo hvaležnega, med drugim tudi s tem, da mu je dal po nekaj mesecih lepo službo pri kulturnoprosvetnem odseku delavske zbornice, za katero se je lahko pripravil še s štipendiranim študijskim popotovanjem po Avstriji in Češkoslovaški. Res se Štukelj nato »sovrastva do ljudi (tj. komunistov)«, s katerimi je nekoč sodeloval, dolgo (nikoli!) ni mogel otresti«, in res »je bilo vse to splošno znano, pa bi moralo biti tudi dr. Kermačnerju« — in mi seveda je, saj Golouh tu samo ponavlja z drugimi besedami, kar sem bil o tem zapisal — a me ne more niti najmanj odorniti od objektivnega zgodovinarskega odmerjanja pomena Štukljeve časnikarske in revijske dejavnosti za reformistično delavsko gibanje!

Ko je dal Golouh v svojem spominskem svetu vsej tej Štukljevi dejavnosti brco, je menil, da bodo z njo zadovoljni vsi nekdanji Štukljevi (in Golouhovi!) strankarskopolični nasprotniki z leve, in me ima zdaj za — nedoslednega, češ: »Kermačner bi s svojega političnonazorskega (tj. komunističnega) gledišča ne smel danes hvaliti (?!), kar je včeraj pobijal! Res sem pobijal reformizem — Štukljev in Golouhov! — a ga tudi dandanes ne »hvalim«, ko skušam kot zgodovinar dejstvom ustrezno odmeriti pomen dejavnosti enega in drugega in vlogo reformističnega gibanja, ki sta ga krepila vsak na svoj način. Če se pri tem odmerjanju ne bi znal doigniti nad nekdanje strankarsko-politične zamere — bodisi do Štuklja ali do Golouha, ali do kogar si bodi — se ne bi smel prištevati k zgodovinarjem ali — po Golouhovo, ki ne loči pik od dejstev — »pikolovcem«. To je španska — ali bukovinska — vas za Golouha, ki skratka ne razume, da bi bilo mogoče objektivno pisati tudi o nekdanjih strankarskopoličnih nasprotnikih in ne brisati ali prekrajati njihove vloge in pomena v okviru gibanj, ki so jim posvečali svoje moči; seveda je to Golouhovo neumevanje omejeno na območje njegovega spominskega sveta, iz katerega je izgnana sleherna sled objektivnosti do sodrugov, ki so mu obtičali v želodcu, ker ga niso »dovolj« cenili, kakor do Štuklja in zlasti do Josipa Petejana pa do vrste drugih docela izbrisanih. Zato mi očita nepoznanje ali pozabo Štukljebega protikomunizma in mu je nekaj nedoslednega in kar nelepega moje objektivno pisanje ali — po njegovo — »hvaljenje — Štuklja z vsemi nekdanjimi 'socialpatrioti' vred«. Res, če bi samo njega izključeval iz te vsesplošne amnestije nekdanjih »socialpatriotov«, bi se ne mogel pred njim opravičiti; a tega nikakor nisem storil in ga hočem kot zgodovinar ocenjevati enako objektivno kakor druge! Zato ne bi bilo med nama prav nobene pravde, če bi se bil v spominih potrudil opisati dogajanje takšno, kakršno je bilo, namesto da ga je izrinil s svojim spominskim svetom, ki ni nikomur potreben razen njemu samemu!

Zlasti za spoznavanje manj znanih notranjih odnosov med različnimi skupinami v reformističnem gibanju so njegovi spomini domala brez sleherne vrednosti. Prav v tem pogledu presojam njihovo zgrešenost kot najbolj neodpustljivo. Zato znova apeliram na še živeče vodilne socialiste, ki lahko še spominsko poročajo o poteku in notranjih zapletih svojega gibanja, da napravijo to uslugo zgodovinarskemu raziskavanju, ki bo sicer v marsičem obsojeno k tavanju v temi.

Mimo Golouhovega puhlega duhovičenja, da zaradi tega prevladuje v njegovih spominih anonimiteta, ker »ni sestavljal... (ne) seznama telefonskih naročnikov ne osebnega imenika prebivalcev Slovenije«, naj se ustavim pri izgovoru, ki dejansko ni bolj resen, da zaradi tega, ker so mu »splošna dogajanja za zgodovino bolj važna kot posamezne osebe«, v spominih »ni pisal o Svetkovi skupini levih socialistov« iz let 1939—1940 in 1941 »in v tej zvezi (?) ne o dr. Ferfolji, ki je bil za druge vojne v Trstu predsednik mestnega odbora OF do uspelega odhoda k partizanom«.

Tu bi se lotil samo Golouhove pobeze te Ferfoljeve vloge v drugi vojni z njegovo pripadnostjo v času prve vojne k »opozicijskemu krilu« tako imenovanih »mladinov« v socialni demokraciji. O tej struji sem bil pred tridesetimi leti precej pisal — v zvezi z njenim protagonistom Prepeluhom in z njenim idejnim kritikom Tumo — tako da bi Golouh prav storil, če mi ne bi bil zdaj podtaknil, kakor da sem mu očital, da si je »to strujo kratko in malo izmislil! To zaobjanje pa mu je bilo potrebno zato, da bi prikril svojo »Ahilovo peto«, ki tiči v tem, da si je prvi privoščil — a menim, da bo tudi poslednji — fiste »mladine« prestaviti z — desnega krila socialne demokracije na — levo. Samo desno je mogoče imenovati strujo, ki ji je bil poglobitni ideolog reformist Albin Prepeluh, ki sta jo poleg njega predstavljala zlasti tudi polsocialistična masarykovca dr. Lončar in dr. Ferfolja in ki ji je šlo samo za podrejeno sodelovanje z meščanstvom na obeh črti; za takšno sodelovanje se je v nemala v času pred razsulom Avstrije — najprej v opoziciji zoper strankino vodstvo, od srede 1918 dalje pa v soglasju z njim — in izvajala jo je tudi po prevratu s podpiranjem ministerializma ali sodelovanja socialistov v slovenskih in jugoslovanskih vladah v letih 1918—1920. To strujo sta kot po bistvu in vlogi desničarsko pravilno predstavila v političnozgodovinski literaturi njena tako vidna predstavnika, kakršna sta bila Prepeluh in Lončar. Ta je že leta 1921 opisal diferenciacijo v »socialistični omladini« v letu 1919, ko »se je del mladih začel vdajati komunizmu«, ki ga je struja »morala načelno pobijati« (Autonomist št. 12 z dne 27. junija 1921), Prepeluh pa jo je leta 1934 v »Pri-pombah k naši prekratni dobi« (knjižna izdaja, str. 116) označil kot poskus prilagoditi reformistični socializem slovenskim prilikam, ki je že »leta 1919 propadel, ko je del te skupine krenil na levo, proč od reformno pojmovanega marksizma«. Navedem naj še Antona Kristana, ki je bil kot odločilni voditelj slovenske socialne demokracije leta 1918 sprejel koncept »mladinov« in jih je sedem let pozneje (Pod lipo 1925, str. 111) pravilno opredelil kot skupino, ki »je hotela ne oziraje se na vso zgodovino gibanja opreči stranko v voz nacionalnega meščanstva«, pri tem pa še ošvrknil — predvsem, če ne izključno Golouha, ki je bil edini vidnejši neintelektualec v »socialistični omladini« — »osebe«, ki so se ji bile pridružile, ker »jim je laskalo priznanje od strani buržujске inteligence«.

Golouh je moral pometati iz svojega spominskega sveta osnovna dejstva, da je lahko iz tiste »omladine« naredil »levo krilo« in v spominih še posebej krivo zatrdil, češ da »so vsi(?) nekdanji mladini« z izjemo Prepeluha odklanjali politiko sodelovanja socialne demokracije v vladi; kam je odložil dr. Lončarja, Frana Erjavca, Filipa Uratnika in — trgovsko ali »koruznosocialistično« iz Trsta krepko z desničarji v vladah sodelujočega — dr. Ferfoljo?!

Levičarji so bili samo tisti, ki so leta 1919 zapustili zvezo s prejšnjimi somišljeniki v okviru desničarske »socialistične omladine« iz let 1917—1918 in ki so nato pomagali iz levega krila socialne demokracije ustvarjati KP. Kdor pa se je potem trudil obračati pozornost slovenskega delavstva samo na zahod in ga je pomagal potiskati v reformistično negibnost in jalovost, je spadal med reformiste ali desničarje. Le kolikor ni odrevenel v protikomunizmu in se je bil sposoben približati komunistom v času protifašistične ljudske fronte in pozneje narodnoosvobodilnega boja, je nekdanji reformist ali narodnjak prešel med nove levičarje. Da se je Golouh znašel med temi, se mi je zmirom zdelo umljivo, saj je tudi že prej »kdaj pa kdaj vrgel oči na levo«, kakor sem zapisal o njem in navedel »npr. v 'Krizi', kjer si je privoščil intimno izpoved: — namreč svojih — sicer pri reformistih praviloma izključenih — simpatij »na levo«. Golouh je moje besede iztrgal iz zveze in jih čisto preobrnil, češ da sem »se zaskočil« še v — literarno kritiko in da sem z navedenimi besedami odrekel »Krizi« značaj »drame družbenih konfliktov«. Takšno zavijanje je očitno postalo kar pravilo v njegovem psevdospominskem in psevdopolemičnem svetu.

Dušan Kermavner

Z gornjim pismom končujemo polemiko o Golouhovi knjigi, ker sodimo, da že dosedanji obseg in usmeritev polemike presega kulturni interes in okvir revije. — Urednik.

DOBILI SMO V OCENO

- Ljubljana v ilegali III. Mesto v žici.** Izdal Mestni odbor socialistične zveze delovnega ljudstva Ljubljana. Opremil Lojze Gostiša. DZS 1967.
- James Joyce, Ulises,** 1. knjiga. Prevedel Janez Gradišnik. Opremil Uroš Vagaja. DZS 1967
- Jonathan Swift, Guliverjeva potovanja.** Prevedel Izidor Cankar. Opremil Uroš Vagaja. DZS 1967.
- Evelyn Anthony, Elizabeta I. Angleška.** Prevedel Jože Zupančič. Opremila Nadja Furlan. DZS 1967.
- Alphonse Daudet, Pisma iz mojega mlina.** Prevedel Janko Tavzes. Opremil Janez Bernik. DZS 1967.
- Janko Kotnik, Slovensko-italijanski slovar.** Druga izdaja. DZS 1967.
- Miran Ogrin, Od Nila do Kartagine.** Opremil in tehnično uredil Dušan Osredkar. Mladinska knjiga 1967.
- Gabriel Chevallier, Clochemerle — Babilon.** Prevedel Maks Veselko. Verze poslovenil Pavle Oblak. Opremil Zvest Apollonio. Lipa. Koper 1967.
- Zoran Anton Mušič, Retrospektivna razstava.** Izdala in založila Moderna galerija v Ljubljani. Oblikovanje kataloga Jože Brumen.

IZ VSEBINE PRIHODNJIH ŠTEVILK

„Sodobnosti“:

Dr. Anton Ocvirk, Slovenska literatura in Evropa
(esej)

*

Štefan Barbarič, In memoriam Vladana Desnice
(razprava)

*

Mara Šlajpah, Knjižnična mreža v Sloveniji
(razprava)

*

Dimitrij Rupel, Salinger in svet onstran ogledala
(esej)

*

Mira Mihelič, Poglavje iz romana
(proza)

*

Evald Flisar, Kokoši
(groteska)

*

Branko Miklavc, Zadnje gostovanje
(igralčeva izpoved)

*

Janez Menart, Odlomki iz pesnitve

*

Janez Ovsec, Pesmi

*

Mart Ogen, Pesmi

*

Branko Žužek, Pesmi